

Tréning Kézikönyv

az orvosi egyetemi oktatók klímaváltozás
egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek
oktatása iránti elköteleződését erősítő
tréningek megtartásához



Erasmus+



CLIMATEMED

CLIMATEMED Projekt – 2024



Co-funded by
the European Union

Disclaimer: Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Foundation for the Development of the Education System. Neither the European Union nor entity providing the grant can be held responsible for them.

A Kézikönyv kidolgozását a CLIMATEMED Projekt konzorciumának szakemberei végezték. A Projekt megvalósulását az Erasmus+ Program támogatta. (2021-2-HU01-KA220-HED-000050972)

CLIMATEMED Projekt vezető partner:

Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar,
Orvosi Népegészségtani Intézet, Pécs, Magyarország

CLIMATEMED Projekt konzorciumi partnerek:

Center for Health, Exercise and Sport Science, Belgrád,
Szerbia

George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy,
Science, and Technology of Târgu Mureș, Târgu Mureș,
Románia

Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ,
Budapest, Magyarország

University College Cork – National University of Ireland, Cork,
Írország

CLIMATEMED Projekt közreműködő partnerek:

Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert
Orvostudományi Kar, Népegészségtani Intézet, Magyarország

University of Novi Sad, Serbia Faculty of Sport and Physical
Education, Novi Sad, Szerbia

This learning material © 2023-2024 by CLIMATEMED project (www.climatemed.eu) is licensed under CC BY 4.0.
To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Tartalomjegyzék

→ A tréning célja	4
→ A tréning célcsoportjai	4
→ A tréning várható eredményei	4
→ A tréning időtartama és a résztvevők száma	5
→ A tréning struktúrája és moduljai	7
→ A modulok tartalmának ismertetése	17
→ Modul 1.1. Bemutatkozás	18
→ Modul 1.2. Mit jelent számodra a klímaváltozás?	20
→ Modul 1.3. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te életedet?	23
→ Modul 1.4. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te szakmai tevékenységed? ...	26
→ Modul 1.5. Az első tréningnap lezárása	29
→ Modul 2.1. Probléma-alapú tapasztalatszerzés	31
→ Modul 2.2. Akadályozó és segítő tényezők azonosítása	34
→ Modul 2.3. A tréningnap lezárása	37

A tréning célja

A Kézikönyv segítségével megvalósítható tréningek célja, hogy az orvosi, illetve más egészségtudományi képzéseket nyújtó egyetemek oktatói számára olyan szempontokat és ismereteket biztosítson, amelyek megkönnyítik a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismereteknek a meglévő tananyagokba történő beépítését.

A tréning motivációt jelenthet a résztvevők számára, hogy a különböző szakterületeken végzett oktatási és kutatási tevékenységeiket a klímaváltozás és egészség összefüggéseit részletező vonatkozásokkal bővítsék, avagy a már az e témát tárgyaló tananyagrészek fontosságát tovább hangsúlyozzák.

A tréning során a résztvevők átfogó képet szerezhhetnek a klímaváltozás emberi egészségre gyakorolt hatásainak komplexitásáról, ezáltal erősítve azt a lehetőséget, hogy minden résztvevő a maga szakterületének a témához történő kapcsolódási pontjait azonosíthassa. Mindezen tapasztalatok hozzájárulhatnak annak a célnak az eléréséhez, hogy a klímaváltozás egészséghatásaival és a lehetséges kockázatcsökkentő beavatkozásokkal kapcsolatos ismeretek az orvosi egyetemi és más egészségtudományi területek képzéseiben horizontális prioritásként jelenhessen meg. E szemlélet érvényesülése meghatározó jelentőségű annak a célnak az elérése érdekében, hogy olyan orvos- és egészségügyi szakember-generációk képzése valósulhasson meg, amelyek

tagjai nemcsak a gyógyítás és az egészség megőrzése iránt elkötelezettek, hanem a folyamatos környezeti változásokhoz való alkalmazkodás és az ezzel összefüggő új kihívásokra való reagálás területein is aktív szerepet lehetnek képesek vállalni.

A tréning célcsoportjai

A tréning célcsoportjai az orvosi egyetemek, valamint az egészségügyi szakembereket képző felsőoktatási intézmények oktatói. E szakemberek túl azon, hogy a tréningen szerzett ismereteiket a mindennapi oktatói feladataik során hasznosíthatják, szakmai kompetenciájuk révén a klímaváltozás egészséghatásaival összefüggő egészségügyi ellátás és a vonatkozó szakpolitikai irányelvek alakításában is meghatározó véleményformáló szerepet játszhatnak.

A tréning várható eredményei

A tréning várhatóan olyan szemléletbeli változást és idővel a gyakorlatban is megjelenő eredményeket hozhat, amelyek együttesen megteremthetik a lehetőséget a klímaváltozás egészségi, társadalmi és gazdasági hatásaira hatékonyan reagálni képes egészségügyi ellátások kialakításához. A tréninget követően a résztvevők azirányú kompetenciái, hogy a klímaváltozással kapcsolatos ismeretek átadását hatékonyan építsék be oktatási és kutatási tevékenységeibe erősödhetnek. A tréning csoportfeladatainak segítségével a résztvevők mélyíthetik

ismereteiket az éghajlatváltozás és az emberi egészség közötti kapcsolatról, ami lehetővé teheti számukra, hogy felismerjék és értelmezzék a klímaváltozással összefüggő közvetlen és közvetett egészség-következményeket és proaktívan lehetnek képesek az azok csökkentését célzó beavatkozások kezdeményezésére. Így módon a résztvevők a megszerzett ismereteikkel hatékonyan vehetnek részt a környezeti és társadalmi változásokra rugalmasan és proaktívan reagáló orvosi és egészségügyi szakemberek közösségének kialakításában, amelynek tagjai rendelkeznek a klímaváltozással összefüggő jelentősebb kihívások kezeléséhez szükséges ismeretekkel, kompetenciákkal és motivációval. Mindemellett e szakemberek előtérbe helyezik a klímaváltozás okozta egészségkockázatok csökkentését szolgáló megelőző intézkedésekre fókuszáló gyakorlati megoldásokat, valamint a célzott szakmai protokollok és szakpolitikai irányelvek kidolgozását.

A tréning időtartama és a résztvevők száma

A tréningfoglalkozás időtartama két tréningnap, amelyeket – lehetőség szerint – egymást követő napra célszerű szervezni. A tréningfeladatok oly módon kerültek kidolgozásra, hogy azok a résztvevők között szakmai diskurzus kialakulását erősítik, továbbá a tapasztalati tanulás és az önreflexió az optimális lehetőségeit biztosítsák. E célokat szem előtt tartva az egy tréningen résztvevők optimális

– és egyben maximális – száma 16 fő, amely létszám négy négyfős csoport kialakításával támogatja a csoportos feladatok hatékony végrehajtását.

A korlátozott résztvevői létszám segíti, hogy a feladatok elvégzéséhez kívánatos csoportdinamika működése biztosítható legyen. Így mindazok a körülmények rendelkezésre állhatnak, amelyek a résztvevőket a bevonódásra és a feladatok megoldásában történő aktív részvételre motiválhatják. Ezáltal a differenciált kompetenciafejlesztés is fokozott eséllyel valósulhat meg. Ez lehetőséget teremt a résztvevők különböző nézőpontjainak és meglátásainak megosztására is, aminek köszönhetően a közös tanulási élmény gazdagabbá válik, és tovább ösztönzést jelent az aktív részvételre.

A tréning legfeljebb 16 fős létszáma mindezen túlmenően elősegíti a résztvevők közötti személyes kapcsolatok kialakítását, elmélyítését, támogatva ezáltal azt is, hogy a résztvevők a szakmai ismeretségek bővítésében (networking) rejlő lehetőségeket a tréninget követő időszakban is hasznosíthassák. Így módon új oktatási és/vagy kutatási tevékenységek jöhetnek létre, ezáltal is erősítve a tréning azon feladatvállalását, hogy a klímaváltozás egészséghatásaira hatékonyan reagálni képes egészségügyi szakemberek képzését és az e gyakorlattal egységben működő egészségügyi ellátórendszer kialakítását támogassa.

A tréning részei

A tréning két fő részből áll: az első tréningnap feladatai lehetőséget adnak a résztvevőknek arra, hogy saját élményeik alapján vizsgálják meg, miként hat a klímaváltozás a személyes és szakmai életük különböző területeire. Az ehhez a részhez kapcsolódó csoportfeladatok az önismeret és az empátia fejlesztését célozzák, valamint keretet biztosítanak a klímaváltozás összetett hatásainak felismeréséhez. Mindemellett a közös gondolkodás révén a tapasztalati tanulásra épülő csoportmunka alapjai is kialakításra kerülnek.

A második tréningnap középpontjában a klímaváltozás egészséghatásainak oktatásával kapcsolatos elköteleződés erősítése, a résztvevők közötti aktív szakmai párbeszéd további ösztönzése és a különböző szakterületeken dolgozó szakemberek együttműködésének fejlesztése áll. A feladatok megoldása során a résztvevők felismerhetik és elemezhetik a klímaváltozással összefüggő specifikus egészségproblémák közös vonásait, valamint a kapcsolódó szakmai kihívásokat. Továbbá azonosíthatják azokat a primer és szekunder tényezőket, amelyek gátolhatják vagy segíthetik a klímaváltozás egészséghatásainak, mint új ismereteknek, az oktatási anyagokba való beépítését. E tapasztalatok révén a résztvevők motivációt és megerősítést nyerhetnek, hogy saját szakterületükön a klímaváltozás egészséghatásainak oktatási anyagokba történő integrálását célzó kezdeményezéseket tegyenek.

A Kézikönyv használata

A Kézikönyv első része a kétnapos tréning struktúráját és moduljait mutatja be, összefoglalva az egyes modulok fő jellemzőit, beleértve az adott modul célját, az annak eléréséhez ajánlott módszereket, valamint a technikai- és tréningfeladatok elvégzéséhez szükséges időkeretet. A második rész részletes módszertani leírást ad az egyes tréningmodulok megvalósításához, amely magában foglalja

- az adott tréningmodulhoz ajánlott módszer részletes leírását;
- a módszer alkalmazása során a moderátor szerepének ismertetését;
- a feladatok megvalósításához szükséges eszközök leírását;
- a modulok várható eredményeinek bemutatását.

A tréning két különálló napból áll, de moduláris felépítésének köszönhetően az egyes résztémák (modulok) szabadon kombinálhatók. Ez lehetővé teszi, hogy a rendelkezésre álló időkeret vagy meghatározott problémaközpontúság alapján a Kézikönyvben szereplő egy vagy több modul kiválasztásával akár egy rövidített tréning is megvalósítható legyen. Így a program rugalmasan igazítható az egyedi igényekhez, és hatékony eszközként szolgálhat ahhoz, hogy az orvosi és egészségtudományi képzések oktatói figyelmét felhívja a klímaváltozással összefüggő egészségproblémák fontosságára, valamint azok tananyagba történő integrálásának szükségességére.

A tréning struktúrája és moduljai

1. TRÉNINGNAP: A KLÍMAVÁLTOZÁS A SZEMÉLYES ÉLMÉNYEK TÜKRÉBEN		
9:00 – 10:00	Modul 1.1. Bemutatkozás	
	A Modul célja: lehetőséget nyújtani a résztvevőknek a kölcsönös bemutatkozásra, és egy olyan légkör kialakulására, amely elősegíti a későbbi csoportfeladatok gördülékeny elvégzését és megteremti a bizalmon alapuló, nyílt kommunikáció kereteit.	
	Ajánlott módszer: irányított beszélgetés	
	Időkeret	Tevékenységek
	24 perc (1,5 perc/fő)	Résztvevők bemutatkozása
	24 perc (1,5 perc/fő)	A résztvevők tréninggel kapcsolatos motivációi és elvárásai
10:00 – 12:30	12 perc	A tréning bemutatása (a moderator prezentációja)
	Modul 1.2. Mit jelent számodra a klímaváltozás?	
	A Modul célja: résztvevőket arra motiválni, hogy átgondolják és rendszerezik a klímaváltozással kapcsolatos ismereteiket, véleményeiket, kérdéseiket, ide érte az aggodalmaikat, és a média által közvetített információkat is.	
	Ajánlott módszer: Gondolat Térkép módszere	
	Időkeret	Tevékenységek
	5 perc	A módszer és a feladatok ismertetése
	25 perc	Gondolat Térképek csoportonkénti kidolgozása
	20 perc	<i>Kávészünet</i>
	40 perc (4x10 perc)	Gondolat Térképek prezentálása (csoportonként 10 perc időkeretben)
	10 perc	Gondolat Térképek tartalmának közös megbeszélése, értelmezése
	20 perc	A moderátor előadása a klímaváltozásról (okok, jellemzők, a vonatkozó alapvető fogalmak, mint mitigáció, reziliencia, adaptáció, stb.)
	20 perc	Plenáris beszélgetés a moderátor vezetésével a Gondolat Térképek tartalma és a moderátor előadásának tartalma közötti hasonlóságokról és különbségekről

12:30 – 13:30	60 perc	<i>Ebédszünet</i>
	Modul 1.3. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te életed?	
	A Modul célja: keretet biztosítani annak végiggondolására, hogy a klímaváltozással összefüggő különböző jelenségek milyen hatást gyakorolnak a személyes életük történéseire: jelenlegi életvitelükre, szokásaikra, terveikre, lehetőségeikre. A modul feladatainak segítségével a résztvevők a klímaváltozás hatásaival kapcsolatos egyéni érintettségüket tudatosíthatják.	
	Ajánlott módszer: Think-Pair-Share módszer	
	Időkeret	Tevékenységek
	5 perc	A módszer és a feladatok ismertetése
	7 perc	Think – Gondolkozz: a résztvevők egyénileg átgondolják, hogy miként befolyásolja a klímaváltozás az életüket
	13 perc	Pair – Dolgozz párban!: a párok megbeszélik, amit az életük klímaváltozással kapcsolatos érintettségéről gondolnak.
	55 perc	Share – Gondolatok megosztása: a párok megosztják a többi résztvevővel a beszélgetésük legfontosabb megállapításait, véleménykülönbségeit, konklúzióit stb.
14:50 – 15:10	20 perc	<i>Kávészünet</i>

15:10 – 16:30	Modul 1.4. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te szakmai tevékenységed?	
	A Modul célja: keretet biztosítani annak végiggondolására, hogy a klímaváltozással összefüggő különböző jelenségek milyen hatást gyakorolnak a szakmai életük történéseire. A modul feladatai segítheti önismeret fejlődését és a téma iránti érzékenység fokozódását.	
	Ajánlott módszer: World Café módszer	
	Időkeret	Tevékenységek
	5 perc	A módszer és a feladatok ismertetése
	20 perc (10 perc csoportmunka) (5+5 perc prezentáció és reflexiók)	Első forduló Az asztaltársaságok által megbeszélendő kérdés: Tapasztaltad-e már, hogy a klímaváltozás a szakmai munkádra bármely vonatkozásban hatást gyakorolt volna?
	20 perc (10 perc csoportmunka) (5+5 perc prezentáció és reflexiók)	Második forduló Az asztaltársaságok által megbeszélendő kérdés: Véleményed szerint a következő öt évben a klímaváltozás miként fogja befolyásolni a szakmai tevékenységedet?
	20 perc (10 perc csoportmunka) (5+5 perc prezentáció és reflexiók)	Harmadik forduló Az asztaltársaságok által megbeszélendő kérdés: Véleményed szerint a klímaváltozás hatására szükséges lesz a szakmai tevékenységedet meghatározó stratégiák és prioritások újragondolására?
	20 perc (10 perc csoportmunka) (5+5 perc prezentáció és reflexiók)	Negyedik forduló Az asztaltársaságok által megbeszélendő kérdés: Véleményed szerint a klímaváltozás okozta hatások miatt szükséges lesz-e, hogy a különböző egészségügyi szakterületek között a jelenlegihez képest aktívabb együttműködés kerüljön kialakításra?
	5 perc	Összegzés a moderátor vezetésével

16:30 – 17:00	Modul 1.5. Az első tréningnap lezárása	
	A Modul célja: lehetőséget biztosítani a résztvevők számára, hogy összefoglalják az első tréningnap során szerzett tapasztalataikat, beleértve az új ismereteket, a saját érzéseikhez kapcsolódóan megfogalmazott gondolataikat, valamint a többi résztvevő témához való hozzáállását.	
	Ajánlott módszer: irányított beszélgetés	
	Időkeret	Tevékenységek
	24 perc (1,5 perc / fő)	A résztvevők tréninggel kapcsolatos eddigi tapasztalatainak, véleményeinek és érzéseinek megbeszélése
	6 perc	Zárszó – a moderátor tréningnappal kapcsolatos összegzése

2. TRÉNINGNAP: A KLÍMAVÁLTOZÁS ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZAKEMBERKÉPZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Modul 2.1.1. Probléma-alapú tapasztalatszerzés

A Modul célja: strukturált keretrendszert biztosítani annak feltárására, hogy a résztvevők által oktatott aktuális tananyag és a klímaváltozás néhány konkrét egészséghatása miként kapcsolódik egymáshoz, valamint, hogy a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek a már meglévő tananyagokba miként integrálhatók.

Ajánlott módszer: Jigsaw módszer

Időkeret

Tevékenységek

5 perc

A módszer és a feladatok ismertetése

3 perc

Alapcsoportok kialakítása a feldolgozandó téma meghatározása és a tém részek csoporttagok közötti kiosztása

Feldolgozandó téma: Hőhullámok és a hőhatással összefüggő betegségek

2 perc

Szakértői csoportok kialakítása

9:00 – 9:45

15 perc

Résztémák feldolgozása szakértői csoportokban

A feldolgozandó témához javasolt irodalom:

→ [doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)01208-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)01208-3)

Javasolt résztémák:

→ A hőterhelést, a betegségek kialakulását és a halálozást befolyásoló tényezők

→ Fizikai aktivitás (ideértve a szabadtéri munkahelyeken végzett munkát is) és a hő-expozíció

→ Épített környezet és a hőhatásokkal összefüggő egészségkockázatok

→ A hőterheléssel összefüggő betegségek és halálozás trendjei

2 perc

A szakértők visszatérnek az alapcsoportjukba

10 perc

A szakértői csoportokban megszerzett ismeretek átadása és az új ismeretek szintetizálása

10 perc

A témával kapcsolatos ismeretek beépítése egy már oktatott saját tananyagba

9:45 – 10:30	5 perc	A feladat ismertetése
	3 perc	Alapcsoportok kialakítása a feldolgozandó téma meghatározása és a tém részek csoporttagok közötti kiosztása <i>Feldolgozandó téma: A klímaváltozás mentális egészségre gyakorolt hatásai</i>
	2 perc	Szakértői csoportok kialakítása
	15 perc	Résztémák feldolgozása szakértői csoportokban A feldolgozandó témához javasolt irodalom: → doi.org/10.1186/s13033-018-0210-6 Javasolt résztémák: → A klímaváltozás és a mentális betegségek összefüggései → A mentális egészség és a klímaváltozás hatásai közötti egyensúly megteremtésének lehetőségei → A klímaváltozás mentális egészségre gyakorolt közvetlen következményei → A klímaváltozás mentális egészségre gyakorolt közvetett következményei → A klímaváltozással összefüggő mentális betegségek kockázatának csökkentése
	2 perc	A szakértők visszatérnek az alapcsoportjukba
	10 perc	A szakértői csoportokban megszerzett ismeretek átadása és az új ismeretek szintetizálása
	10 perc	A témával kapcsolatos ismeretek beépítése egy már oktatott saját tananyagba
10:30-10:50	20 perc	<i>Kávészünet</i>

10:50 – 11:35	Modul 2.1.2. Probléma-alapú tapasztalatszerzés	
	A Modul célja: lásd a Modul 2.1.1. leírásánál	
	Ajánlott módszer: Jigsaw módszer	
	Időkeret	Tevékenységek
	5 perc	A feladat ismertetése
	3 perc	Alapcsoportok kialakítása a feldolgozandó téma meghatározása és a témarészek csoporttagok közötti kiosztása <i>Feldolgozandó téma: Fertőző betegségek és a klímaváltozása</i>
	2 perc	Szakértői csoportok kialakítása
	15 perc	Résztémák feldolgozása szakértői csoportokban A feldolgozandó témához javasolt irodalom: → doi.org/10.1016/j.lanepe.2021.100230 Javasolt résztémák: → Vektorok által terjesztett betegségek és a klímaváltozás → Enterális úton terjedő betegségek és a klímaváltozása → Vizek által terjedő betegségek és a klímaváltozás → Mitigációs és adaptációs stratégiák a klímaváltozás hatására kialakuló fertőző betegségekkel kapcsolatban
	2 perc	A szakértők visszatérnek az alapcsoportjukba
	10 perc	A szakértői csoportokban megszerzett ismeretek átadása és az új ismeretek szintetizálása
10 perc	A témával kapcsolatos ismeretek beépítése egy már oktatott saját tananyagba	

11:35 – 12:20	5 perc	A feladat leírása
	3 perc	Alapcsoportok kialakítása a feldolgozandó téma meghatározása és a tém részek csoporttagok közötti kiosztása <i>Feldolgozandó téma: A szív- és érrendszeri betegségek prevenciója – a klímaváltozás hatásainak minimalizálása</i>
	2 perc	Szakértői csoportok kialakítása
	15 perc	Résztémák feldolgozása szakértői csoportokban A feldolgozandó témához javasolt irodalom: → doi.org/10.1016/j.ajpc.2022.100391 Javasolt résztémák: → A prevenció életmódbeli és gyógyszerelési vonatkozásai → A prevenció támogatása az egészségügyi ellátórendszer lehetőségeinek kihasználásával → A prevenció támogatása egyéni és szakpolitikai lehetőségek kihasználásával → A prevenció kommunikációs vonatkozásai
	2 perc	A szakértők visszatérnek az alapcsoportjukba
	10 perc	A szakértői csoportokban megszerzett ismeretek átadása és az új ismeretek szintetizálása
	10 perc	A témával kapcsolatos ismeretek beépítése egy már oktatott saját tananyagba
12:20 – 13:20	60 perc	<i>Ebédszünet</i>

Modul 2.2. Akadályozó és segítő tényezők azonosítása		
13:20 – 14:50	A Modul célja: a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek egyetemi tananyagokba történő integrálását akadályozó és segítő tényezőinek azonosítása	
	Ajánlott módszer: Oksági Összefüggés Diagram módszer	
	Időkeret	Tevékenységek
	10 perc	A módszer és a feladatok ismertetése
	10 perc	Brainstorming szakasz: az akadályozó és segítő tényezők tágabb körének azonosítása: pl. tantervfejlesztési koncepcionális kereteket, az oktatók szakértelme, a diákok érdeklődése, az erőforrások rendelkezésre állása, stb.
	20 perc	Oksági Összefüggés Diagramok kidolgozása
14:50 – 15:10	40 perc (4x7 perc prezentáció) (4x3 perc reflexió)	Csoportok prezentációja és a résztvevők reflexiói
	20 perc	<i>Kávészünet</i>

Modul 2.3. A tréning zárása		
15:10 – 16:15	A Modul célja: a két tréningnap lezárása, és a résztvevők arra való ösztönzése, hogy reflektáljanak a tréningnapokkal kapcsolatos gondolataikra, érzéseikre, reakcióikra és tapasztalataikra így támogatva az önismeret és az önreflexió fejlődését.	
	Ajánlott módszer: Kilépőjegy módszer (Exit ticket módszer)	
	Időkeret	Tevékenységek
	5 perc	A módszer és a feladatok ismertetése
	10 perc	A "Kilépőjegy" elkészítése (Azok a résztvevők, akik szeretnék, felolvashatják a saját "Kilépőjegyük" tartalmát.)
	48 perc (16x3 perc)	Záró kör – a tréninggel kapcsolatos egyéni vélemények, élmények, kritikák, stb. megfogalmazása és közreadása
	2 perc	A tréning zárása – a moderátor zárszava

A modulok tartalmának ismertetése

Modul 1.1. Bemutakozás

A modul célja

A modul célja, hogy lehetőséget nyújtson a résztvevőknek a kölcsönös bemutatkozásra, miközben támogatja egy olyan légkör kialakulását, amely elősegíti a későbbi csoportfeladatok gördülékeny elvégzését. Ezáltal biztosítja a bizalmon alapuló, nyílt kommunikáció kereteit is.

Ajánlott módszer: irányított beszélgetés

Az irányított beszélgetés módszer leírása

Az irányított beszélgetés módszer alkalmazásakor a moderátor először arra kéri a résztvevőket, hogy 90 másodperces időkeretben osszák meg személyes és szakmai hátterükről azokat az információkat, amelyeket az adott körben a legfontosabbnak tartanak elmondani.

A második részben a résztvevőknek további 90 másodperc áll rendelkezésére, hogy a tréningen való részvételük motivációját és a tréninggel kapcsolatos elvárásait megfogalmazzák.

A harmadik részben a moderátor egy rövid, 6-7 perces összefoglalót ad a tréning céljairól és felépítéséről, kiemelve a tréning fő tématerületeit, valamint a szükséges technikai részletek (időkeretek fontossága, etikai és udvariassági szempontok, stb.) betartásának jelentőségét. Az előadás után legalább 5 percet szükséges a résztvevők számára biztosítani, hogy a tréninggel kapcsolatos kérdéseiket feltehessék.

A moderátor szerepe

A Bemutakozás modul tevékenységeinek irányítása során a moderátor legfőbb feladata, hogy a tréningfolyamat egésze számára megalapozza azt a támogató és felszabadult légkört, amely elősegíti a résztvevők sikeres és eredményes tapasztalati tanulását. Az elsődleges cél, hogy minden résztvevő minden későbbi modul témájához is bátran, véleményét felvállalva szólhasson hozzá, és gondolatait megossza a többiekkel.

A célok elérésének érdekében a Bemutakozás modul moderátori szerepe a következő:

- bátorítja a résztvevőket a nyílt, őszinte kommunikációra és egymásra való figyelésre;
- segít feloldani azokat a gátlásokat, amelyek a csoporttagok közötti életkori, pozícióbeli vagy egyéb különbségekből fakadhatnak.

Emellett a moderátornak be kell mutatnia a Bemutakozás modul céljait és biztosítani kell, hogy a résztvevők világosan megértsék, hogy ha rájuk kerül a megszólalás sora mi az, amiről beszéljenek.

További fontos feladata a moderátornak, hogy betartassa az egyéni megszólalásokra szánt időkereteket. Lényeges, hogy a bemutatkozás és a tréningen való részvétel egyéni motivációinak ismertetése során minden résztvevő közel azonos időt kapjon a megszólalásra. Kiemelt figyelmet

kell fordítania arra, hogy bátorítsa az introvertált résztvevőket, és mérsékelje az extrovertáltak túlzott szereplését, biztosítva, hogy mindenki a megadott időn belül oszthassa meg gondolatait. Fontos, hogy a résztvevők megértsék, hogy a különböző nézőpontok gazdagítják a csoportot, és segítik a problémák sokoldalú megközelítését. Így a modul végére a csoport nem csak a tanulás szempontjából lehet eredményes, hanem erősödhet a közösségi összetartozás érzése is.

A modul várt eredményei

A modul várt eredménye, hogy a résztvevők közösen olyan támogató környezetet alakítanak ki, ahol mindenki közös célnak tekinti az egymástól, és egymás segítségével való tanulást. A modul további várt eredménye, hogy a résztvevők felismerik: a csoport tagjai különböző háttérrel, tapasztalatokkal és képességekkel rendelkeznek, és ezeket a különbségeket nem csak elfogadni szükséges, hanem a közös tanulás érdekében felhasználni is érdemes. Mindez elősegítheti a résztvevők közötti bizalom kiépítését, és megteremti a lehetőséget egy olyan együttgondolkodáshoz, amelyet a kölcsönös tisztelet és őszinteség jellemez. Így a modul a résztvevők számára lehetőséget ad arra, hogy felismerjék a csoporttagok szakmai és emberi sokszínűségében rejlő lehetőségeket és ezt a tanulási folyamat hatékonyabbá tételéhez használják fel.

Szükséges eszközök

A modul feladatainak elvégzéséhez nincs szükség eszközökre.

Modul 1.2. Mit jelent számodra a klímaváltozás?

A modul célja

A modul feladatai arra ösztönzik a résztvevőket, hogy átgondolják és rendszerezzék a klímaváltozással kapcsolatos ismereteiket, véleményeiket, kérdéseiket, ide érte az aggodalmaikat, és a média által közvetített információkat is.

Ajánlott módszer: Gondolat Térkép módszer

A Gondolat Térkép módszer leírása

A gondolattérképezés egy vizuális alapokon szerveződő jegyzetelési és gondolatok összefoglalására alkalmazható technika. Ez a módszer segíti az információk rendszerezését oly módon, ahogy az az emberi gondolkodás jellemzőihez leginkább illeszkedik. A módszer célja, hogy könnyebbé tegye a komplex összefüggések megfogalmazását, elősegítse a kreatív gondolkodást, valamint a kapcsolódó problémamegoldást. A módszer kidolgozása Tony Buzan nevéhez kapcsolódik, aki az 1970-es években felismerte, hogy a hagyományos lineáris jegyzetelés a komplex gondolatok rögzítésére nem a legalkalmasabb módszer.

A Gondolat Térkép módszer központi eleme egy fő téma vagy kulcsfogalom, amelyből ágak vezetnek az ehhez kapcsolódó altémák, fogalmak vagy ötletekhez, így szimbolizálva a gondolatok közötti kapcsolatot. Minden ág újabb és újabb irányokba

és szintre ágazhat el, így egy komplex hálózatot hozva létre, amely a fő témával kapcsolatos gondolatok és információk logikai összefüggéseit jeleníti meg. Az egyes elemek közötti kapcsolatokat különböző színek, szimbólumok és képek segítségével is hangsúlyozni lehet, amely a vizualitás eszközeivel segíti a megértést.

A gondolattérképezés az agy asszociációs képességén alapul, figyelembe véve azt az emberi gondolkodásra jellemző sajátosságot, hogy agy nem lineárisan, hanem hálószerűen dolgozza fel az információkat: egy adott gondolatból asszociációk révén újabb gondolatok születnek.

A Gondolat Térkép készítésének lépései a következők:

1. Minden csoport megkapja a Gondolat Térkép készítéséhez szükséges eszközöket, filctollakat és egy Flipchart lapot.
2. A csoporttagok a Flipchart lap közepére felírják a kiinduló gondolatot, és bekarikázzák.
3. A központi gondolattal összefüggő asszociációkat a résztvevők ágakat kapcsolják a központi gondolathoz. Ez az asszociációk első szintje.
4. Az első szintű asszociációkhoz a csoporttagok további gondolatokat, ötleteket, asszociációkat kapcsolnak akár azonos szinten, akár alárendelt szinteken. Mindez addig folytatódik, amíg a fő témához, vagy a már megjelenített altémákhoz kapcsolódóan új asszociációk

fogalmazódnak meg, avagy ameddig a feladat időkerete le nem jár.

5. Ha minden Gondolat Térkép elkészül, akkor csoportonként egy résztvevő ismerteti a Térkép fő részeit és az ábrázolt asszociációkat.

További részletek a módszerrel kapcsolatban:

→ <https://help.open.ac.uk/notetaking-techniques/mind-maps>;

→ <http://www.diszlexia.hu/Cikkek/mindmaptani.pdf>

→ A moderátor szerepe

A modul elején a moderátornak be kell mutatnia az elvégzendő feladatokat. Célszerű, ha a feladatok abban a sorrendben kerülnek ismertetésre, ahogy azok egymást követik. A feladatok sorrendje a következő:

1. a modul során használandó módszer – a Gondolat Térképezés – ismertetése
2. csoportok kialakítása a csoportmunkához
3. a Gondolat Térképek csoportonkénti kidolgozása
4. a Gondolat Térképek kiállítása
5. minden csoportból egy tag a többi résztvevőnek elmagyarázza a csoport által készített Gondolat Térkép fő részeit és lényegét
6. a moderátor előadása a klímaváltozásról (okok, jellemzők, a vonatkozó alapvető fogalmak: mitigáció, reziliencia, adaptáció, stb.)
7. plenáris beszélgetés a moderátor vezetésével a Gondolat Térképek tartalma és a moderátor előadásának tartalma közötti hasonlóságokról és különbségekről

Következő lépésként a moderátor röviden a gyakorlatban is bemutatja a Gondolat Térkép készítésének a módszerét.

A Gondolat Térkép készítésének megkezdése előtt a moderátor legalább három csoportot alakít ki a résztvevőkből, majd minden csoport elkészíti a saját gondolattérképét.

A Gondolat Térképek központi témája: *„Mi jut eszedbe, ha azt a kifejezést hallod, hogy klímaváltozás?”*

A moderátor Flipchart lapokat és filctollakat oszt ki a csoportoknak, és meghatározza a Gondolat Térképek elkészítésének időkeretét. A Gondolat Térképek készítése során a moderátor csoportról csoportja jár, hogy válaszoljon az esetleges kérdésekre, és szükség esetén további támogatást adjon a Gondolat Térkép készítéséhez.

Amint a Gondolat Térképek elkészültek, a moderátor ezeket Blu Tack segítségével felragasztja olyan felületre, ahol a Térképek mindenki számára jól láthatók lehetnek. Ezt követően felkéri a résztvevőket, hogy tanulmányozzák a különböző csoportok által készített Térképeket. Ezután minden csoport képviselője elmagyarázza a saját Gondolat Térképe legfontosabb pontjait. Szükség esetén a moderátor a csoportképviselők előadásai során olyan tisztázó kérdéseket tesz fel, amelyek összekapcsolják vagy erősítik az előadó gondolatait a központi témával.

A csoportképviselők előadásai után a moderátor egy rövid prezentációt tart a klímaváltozásról, kitér a kiváltó

tényezőkre, a sajátos jellemzőkre és olyan meghatározó kapcsolódó fogalmakra, mint az adaptáció, reziliencia, alkalmazkodás stb. Ezt követően a moderátor a résztvevők bevonásával beszélgetést kezdeményez és vezet a különböző csoportok által készített Térképek hasonlóságairól és egyedi sajátosságairól.

Zárásként a moderátor összefoglalja a modul fő tapasztalatait, és megköszöni a résztvevőknek az aktív részvételt.

A modul várt eredményei

A modul várt eredménye, hogy a résztvevők a klímaváltozás jelenségeire vonatkozó véleményeiket megfogalmazzák, azokat mások véleményeivel összevetik és így a témával kapcsolatban egy aktuális viszonyulást alakítanak ki a maguk számára, és egyben elősegítik azt is, hogy minden más résztvevő ezt megtegye.

Ez a tapasztalat várhatóan „ráhangolja” a résztvevőket a klímaváltozás témájáról való gondolkodásra és egyben felvezeti a következő modulok feladatait.

Mínezen túlmenően a résztvevők megfogalmazhatják a klímaváltozás témájával vagy egyes jelenségeivel kapcsolatos érzelmeiket is, akár aggodalmat, félelmet, haragot, reményt vagy elszántságot.

Végül a résztvevők elgondolkodhatnak, hogy saját életvitelük hozzájárul-e a klímaváltozás jelenségéhez, illetve a klímaváltozás mérséklése érdekében tett eddigi feladatvállalásukról. Mindemelett a probléma kezelésével kapcsolatos felelősségüket is megfogalmazhatják

maguk és a többi résztvevő számára. Ezek a tapasztalatok növelik annak a valószínűségét, hogy a klímaváltozás egészséghatásainak említése is spontán módon megtörténik, amely helyzet a további modulok témáihoz átvezető kapcsolat lehet.

Szükséges eszközök

Flipchart lapok, filctollak, gyurmaragasztó (Blu Tack)

Modul 1.3. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te életedet?

A modul célja

A modul célja, hogy a résztvevők számára keretet biztosítson annak végiggondolására, hogy a klímaváltozással összefüggő különböző jelenségek milyen hatást gyakorolnak a személyes életük történéseire: jelenlegi életvitelükre, szokásaikra, terveikre, lehetőségeikre. A modul feladatainak segítségével a résztvevők tudatosíthatják a klímaváltozás hatásaival kapcsolatos egyéni érintettségüket.

Ajánlott módszer: Think-Pair-Share módszer

A Think-Pair-Share módszer leírása

A Think-Pair-Share (Gondolkodj – Dolgozz párban – Gondolatok megosztása) módszer megkönnyíti a konkrét problémákkal kapcsolatos személyes tapasztalatok feltárását.

A feladat első szakaszában (Think – Gondolkozz!) a résztvevők számára adott időkeret áll rendelkezésére, hogy egyénileg elgondolkodjanak a feladat témájaként megfogalmazott kérdésen. A jelen modul során modul tárgyalandó kérdés: „Hogyan érinti a klímaváltozás a te mindennapi életed?”. Ez az első feladatrész lehetővé teszi a résztvevők számára a témával kapcsolatos fókuszált önreflexiót és a személyes élmények, érzések, gondolatok rendszerezését és tudatosítását.

A feladat második szakaszában (Pair – Dolgozz párban!) a résztvevők párokba rendeződnek, és a párosok tagjai egymással beszélnek meg a témával

kapcsolatos gondolataikat. A feladat ezen szakasza lehetőséget ad a párban dolgozók közötti visszajelzésekre, így segítve a témával kapcsolatos egyéni viszonyulás mélyebb megértését.

A téma párokban történt megbeszélést követően a tréning résztvevői egy nagy csoportot alkotnak, és minden páros megosztja a beszélgetése összefoglalóját, kiemelve a közös témákat, különbségeket vagy egyedi nézőpontokat. Az egyes összefoglalókkal kapcsolatban a többi résztvevő kérdést tehet fel, vagy röviden kommentálhatja azt. A feladat ezen a szakasza tovább erősítheti a résztvevők témával kapcsolatos saját élményeinek megértését, mivel felismerhetik, hogy a klímaváltozás milyen sokféleképpen érintheti az egyéni élethelyzeteket.

A moderátor szerepe

A moderátor szerepe, hogy elmagyarázza a Think-Pair-Share módszer lényegét. A résztvevők meg kell, hogy értsék az egyes munkafázisok (Think, Pair, Share) funkcióit, és az egyes fázisokban elvégzendő feladatukat. A moderátornak ismernie kell azokat a szabályokat, amelyeket a résztvevők egymás véleményének meghallgatásakor és az arra való reflektálás során tiszteletben kell, hogy tartsanak. A feladat elvégzése során így biztosítható a nyílt kommunikáció és a konstruktív visszajelzések megfogalmazásának lehetősége. Az alkalmazandó szabályokat érdemes a Conversation

Café módszer ¹ által is használt szabályok alapján megfogalmazni. A feladat elvégzéséhez javasolt szabályok például a következők lehetnek:

1. Tisztelettel hallgasd mások véleményeit
2. Ne ítéld az elhangzó gondolatokkal kapcsolatban
3. Inkább a megértésre törekedj, mintsem a meggyőzésre
4. Bátorítsd a különböző vélemények közreadását
5. Ossz meg személyes élményeket
6. Törekedj a lényegi gondolatok megfogalmazására, anélkül, hogy túlzottan elnyújtanád a mondandódat

A feladat során alkalmazandó szabályok ismertetésével a moderátornak hangsúlyoznia kell a résztvevők közötti egyenlőség és – szükség esetén – a titoktartás fontosságát.

A feladat Pair szakaszában a moderátornak körbe kell járnia a teremben, hogy szükség esetén segítséget nyújtson a párok számára, hogy a beszélgetés a témánál maradjon és kiegyensúlyozott lehessen. Amennyiben a párok igénylik, a moderátor támogatást és útmutatást adhat az elakadt beszélgetések folytatásához. A moderátor óvatosan avatkozzon közbe, ha a páros egyik tagja dominálja a beszélgetést, és bátorítsa a csendesebb résztvevőt gondolatainak megosztására.

A moderátor talán legfontosabb feladata a Share részben zajló beszélgetés levezetése. A párok beszélgetése alapján megfogalmazott gondolatok megosztása során a moderátornak biztosítania kell, hogy mindenki lehetőséget kapjon a megszólalásra. További fontos feladat, hogy emelje ki a közös témákat, az egyedi nézőpontokat és a résztvevők által megosztott meghatározó véleményeket. Ez segít a résztvevőknek az információk szintetizálásában és a tanulás megerősítésében azáltal, hogy időről-időre összefoglalást kaphatnak a csoportban megjelenő véleményekről, és ezt a maguk véleményével reflexív viszonyba állíthatják.

A moderátornak felkészültnek kell lennie arra, hogy nézeteltérések esetén közvetítsen, és a résztvevőket a tiszteletteljes és konstruktív megoldás felé terelje. Hasznos megközelítés, ha a moderátor biztosítja, hogy minden résztvevőnek lehetősége legyen álláspontja teljes körű kifejtésére. Részletező kérdések feltevésével a moderátor szélesebb kontextusba értelmezve tárhatja fel a véleményeket, és így könnyebben lehet képes a nézeteltérés kiváltó okának kezelésére. Emellett az egyes személyek által elmondottak átfogalmazása segíthet az egyértelműség biztosításában és a nézőpontok elismerésének kifejezésében. A moderátor hangsúlyozhatja a résztvevők közös céljait vagy közös pontjait is, így

→ ¹ www.conversationcafe.org

szükség esetén a megbeszélés menetét a különbségek mélyítéséről a hasonlóságok hangsúlyozása irányába fordíthatja. Ha a vita hevesebbé válik, a moderátornak emlékeztetnie kell a résztvevőket az alapszabályok betartásának fontosságára. Miután egy esetleges nézeteltérés rendeződött, a beszélgetés további szakaszában az érintett személyekre való fokozott odafigyelés meghatározó fontosságú. Ezáltal érhető el, hogy mindenki úgy érezheti, hogy a nézeteltérés okozta feszültség konstruktívan került feloldásra.

Mindezen feladatok mellett a moderátor nagyon fontos szerepe, hogy az egyes munkafázisokra szánt időkeretet betartassa. Ezáltal biztosítható, hogy mind a modul feladatai, mind a tréning egésze a tervezett ütemben haladjon.

A modul várt eredményei

A Think-Pair-Share módszer lehetőséget ad a résztvevőknek, hogy átgondolják, miként hat a klímaváltozás az egyéni életükre, amely folyamat a klímaváltozás hatásaival kapcsolatban személyes felismeréseket és mélyebb tudatosságot eredményezhet. Annak köszönhetően, hogy a résztvevők a klímaváltozás elvont fogalmát személyes tapasztalataikhoz kötik, várhatóan kézzelfoghatóvá válik számukra a téma, és érzelmi kötődést alakíthatnak ki vele kapcsolatban.

A fokozódó tudatosság növelheti a motivációt, hogy a tréninget követően mindenki a saját életében és szűkebb-tágabb közösségében egyaránt aktívan foglalkozzon a klímaváltozás kérdésével.

A párok által folytatott beszélgetések majd a gondolatok közös megosztása elősegítheti, hogy a résztvevők rálátást nyerjenek arra, hogyan hat a klímaváltozás a különböző élethelyzetekre. Ez az élmény segíthet feltárni és megfogalmazni a közös aggodalmakat és a konkrét egyéni kihívásokat, átfogóbb képet adva így a problémáról. Ezen túlmenően, a különböző személyes történetek és viszonyulások megismerése hozzájárulhat a klímaváltozás sokoldalú hatásainak tudatosításához, és fokozhatja az empátiát az érintettek iránt.

Szükséges eszközök

A modul feladatainak elvégzéséhez nincs szükség eszközökre.

Modul 1.4. Miként befolyásolja a klímaváltozás a te szakmai tevékenységed?

A modul célja

A modul célja, hogy a résztvevők számára keretet biztosítson annak végiggondolására, hogy a klímaváltozással összefüggő különböző jelenségek a szakmai tevékenységükre milyen hatást gyakorolnak. A modul feladatainak segítségével a résztvevők tudatosíthatják a maguk számára a klímaváltozás hatásaival kapcsolatos szakmai érintettségüket, amely tapasztalat segítheti önismeret fejlődését és a téma iránti érzékenység fokozódását.

Ajánlott módszer: World Café módszer

A World Café módszer leírása

A World Café módszer egy kvalitatív adatgyűjtési technika, amelynek célja, hogy kötetlen kiscsoportos beszélgetések során ösztönözze a résztvevők közötti párbeszédet és közös gondolkodást. A módszer során a résztvevők egy-egy kisebb asztaltársasággá rendeződnek. Az asztaltársaság egy „házigazdát” választ, aki a csoport véleményét az „aratás” munkaszakaszban a tréning többi résztvevőjével ismerteti. Minden asztaltársaság a beszélgetése során ugyanarra a kérdésre vagy témára koncentrálnak. Az adott kérdés a World Café módszer segítségével vizsgált fő kérdéshez kapcsolódik. Egy adott kérdés megválaszolását követően az asztaltársaságok újraszerveződnek, így a

következő kérdést már egy új összetételű csoportban beszélnek meg a résztvevők.

A World Café workshop lebonyolítása:

1. A helyszín berendezése: az esemény helyszínét négyfős asztalokkal rendezzük be, a résztvevők létszámától függően. Minden asztalhoz ugyanannyi résztvevő üljön, de legfeljebb négy fő. Minden asztalon legyen egy Flipchart lap, filctollak és ragasztós jegyzetlapok (post it lapok). Ezeket az eszközöket a résztvevők ötleteik lejegyzésére, Gondolat Térképek rajzolására vagy releváns megállapítások rögzítésére használhatják.
2. Bevezetés: a résztvevők elfoglalják helyüket az asztaloknál, majd a moderátor ismerteti a workshop menetét. Elmagyarázza, hogy a beszélgetések több fordulóban zajlanak, mindegyik forduló egy konkrét kérdésre összpontosít, amely a workshop átfogó témájához kapcsolódik. Minden forduló körülbelül 20 percig tart: 10 perc áll rendelkezésre az adott kérdés kiscsoportos megbeszélésére, 5 perc a csoport képviselője által az eredmények összefoglalására (a három legfontosabb pont kiemelésével), és további 5 perc a többi résztvevő visszajelzéseinek megbeszélésére.
3. „Aratás”: a kiscsoportos beszélgetés után a résztvevők az „aratás” munkaszakaszban osztják meg a beszélgetéseik eredményeit. Minden asztal házigazdája legfeljebb három fő pontban összegezve ismerteti

a legfontosabb megállapításokat, ötleteket és eredményeket, amelyeket a résztvevők a kérdéssel kapcsolatban megfogalmaztak. Az adott asztaltársaság véleményével kapcsolatos három fő eredmény egy – egy post it lapra kerül felírásra. Ezeket a jegyzetlapokat a házigazda miután ismertette a tartalmukat a Flipchart táblára ragasztja, hogy a későbbiekben is mindenki számára láthatóak legyenek. A kiscsoportos beszélgetések eredményeinek ily módon való rögzítése a moderátor számára is hasznos a workshop tapasztalatainak összegzéséhez.

4. Asztaltársaságok újraszervezése és új az kérdés megvitatása: minden „aratást” követően a résztvevők új asztalhoz ülnek át, ahol egy új kérdést vitatnak meg. Ez a forgás biztosítja, hogy különböző nézőpontok és ötletek keveredjenek. Az asztal házigazdája marad a helyén, míg a csoport többi tagja egy másik asztalhoz ül át. Az új csoportok új házigazdát választanak, majd megvitatják az új kérdést, és az újonnan megbízott házigazda prezentálja az „aratás” során a csoport véleményét. Ez a folyamat addig folytatódik, amíg minden kérdés megtárgyalása megtörténik.
5. Zárszó: a workshop végén a moderátor összefoglalja a legfontosabb eredményeket, és reflektál a közös tapasztalatokra. Ösztönzi továbbá a résztvevőket, hogy átgondolják, hogyan tudják beépíteni a workshop során megszerzett tapasztalataikat és ismereteiket a szakmai vagy a személyes életükbe.

További részletek a módszerrel kapcsolatban:

→ <https://theworldcafe.com>;

→ <https://www.user-participation.eu/hu/reszveteli-folyamat-tervezese/otodik-lepes-reszveteli-eljarasok/jovokepalkotas-elkepzelesek-strategiak-projektek/world-cafe>

A moderátor szerepe

A World Café workshop lebonyolítása során a moderátor legfontosabb feladatai a következők:

- a workshop megfelelő kereteinek kialakítása, csoportok létrehozása;
- a résztvevők koordinálása, különös tekintettel az asztaltársaságok újraszerveződésére
- az egyes fordulók időkeretének betartatása;
- a kérdések megválaszolását követő beszélgetések során a vélemények szintetizálása.

A workshop kezdetén a moderátor bemutatja a World Café módszert, hangsúlyozva az időkeretek fontosságát. Ez a bevezetés fontos ahhoz, hogy olyan nyitott és elfogadó légkör alakuljon ki, ahol a résztvevők szabadon oszthatják meg egymással a gondolataikat és a tapasztalataikat. A moderátor kiemeli az aktív figyelem, a kölcsönös tisztelet és az együttgondolkodás jelentőségét, amely tényezők a World Café módszer alapelvei.

Az egyes fordulók végén a moderátor segíti az asztaltársaságok újraszerveződését. Amennyiben a moderátor érzékeli az asztaltársaságok aktivitásának gyengülését, irányító kérdéseket tehet fel, hogy ösztönözze

a kérdésekkel kapcsolatos aktívabb beszélgetést és a tárgyalandó témák mélyebb feltárását.

Mindezen feladatok mellett a moderátor figyeli az időkeretek betartását, hogy minden forduló a meghatározott időkereten belül maradjon, és így a workshop menetrendje zökkenőmentesen haladjon előre.

Az „aratás” fázisban, amikor a csoportok képviselői az asztaloknál folytatott beszélgetések eredményeit a többi résztvevővel megosztják, a moderátor kiemelt szerepet játszik. A moderátor kell, hogy az egyes asztaltársaságok által megfogalmazottakkal kapcsolatos véleménynyilvánítást koordinálja, és elő kell segítenie, hogy a résztvevők maguk emeljék ki az elhangzott megállapítások legfontosabb pontjait. Ezt követően a moderátornak kell az eredményeket összegeznie, és azokat a gyakorlati vonatkozásokat hangsúlyozni, amelyek a témával kapcsolatos jövőbeli tevékenységeket vagy döntéseket befolyásolhatják.

A modul várt eredményei

A World Café workshop reflektív folyamatai, amelyek az asztaltársaságok strukturált beszélgetéseire és az „aratás” során megosztott véleményekre és tapasztalatokra épülnek, arra ösztönözhetik a résztvevőket, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak a klímaváltozás egészséghatásaira, és motivációt jelenthetnek ahhoz, hogy a vonatkozó ismereteket az oktatási tevékenységeik részévé tegyék.

A valós példák és esetek alapján megfogalmazott tapasztalatok és meglátások megbeszélése révén a résztvevők szélesebb körű megértést nyerhetnek a klímaváltozás egészséghatásait illetően. A résztvevők a klímaváltozás szakmai tevékenységekre gyakorolt hatásainak tárgyalása során a kollégáik közvetlen tapasztalatait ismerhetik meg, és így e témához adott kontextusok mentén viszonyulhatnak. Mindez lehetőséget ad a résztvevők számára, hogy a teoretikus megközelítések mellett valós tapasztalatokon alapuló példákat is megismerjenek.

E folyamatok eredményeként a résztvevők a későbbiekben feltételezhetően erősebb felelősségtudattal viszonyulnak a klímaváltozás témájához, amely helyzet fokozhatja motivációjukat arra, hogy a klímaváltozással kapcsolatos egészségkérdéseket a szakmai munkájuk során, mint létező és fontos területet kezeljék. Különösen igaz ez a résztvevők oktatási tevékenységének változását illetően. A klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek tananyagokban való nagyobb arányú megjelenése egy jól tájékozott, elkötelezett és proaktív szakembergeneráció kinevelését eredményezheti, akik képesek a klímaváltozással járó számos kihívással a saját szakmai területükön szembenézni.

Szükséges eszközök

Flipchart tábla, Flipchart lapok, filctollak, ragasztós jegyzetlapok (post it lapok)

Modul 1.5. Az első tréningnap lezárása

A modul célja

A modul lehetőséget biztosít a résztvevők számára, hogy összefoglalják az első tréningnap során szerzett tapasztalataikat, beleértve az új ismereteket, a saját érzéseiket és az azokhoz kapcsolódóan megfogalmazott gondolataikat, valamint reagáljanak a többi résztvevő témához való hozzáállására.

Ajánlott módszer: irányított beszélgetés

Az irányított beszélgetés módszer leírása

Az irányított beszélgetés két részre tagolódik: az első részben a moderátor arra kéri a résztvevőket, hogy az első tréningnap teljes egészével kapcsolatban foglalják össze és osszák meg tapasztalataikat, érzéseiket és észrevételeiket. Erre mindenkinek 90 másodperc időkeret áll rendelkezésre. A második részben a moderátor összegzi a modulok legfontosabb eredményeit és tanulságait, megköszöni a résztvevők aktív közreműködését és lezárja az első tréningnapot.

A moderátor szerepe

Az első tréningnap lezárását célzó modul során a moderátor feladata biztosítani, hogy a záró kör során a párbeszéd kiegyensúlyozott legyen, és mindenki elmondhassa a gondolatait. Fontos feladat annak a helyzetnek a megelőzése, hogy a közös beszélgetést néhány ember szereplése határozza meg. Biztosítani kell továbbá azt is,

hogy a beszélgetés az időkereten belül maradjon.

A moderátor mindezen túlmenően felvázolja a tréning folytatását, informálva a résztvevőket arról, hogy a második tréningnapon mi várható.

A modul várt eredményei

Az első nap programja úgy került kialakításra, hogy a résztvevők a feladatok segítségével értelmezzék a maguk számára a klímaváltozás jelenségéhez való érzelmi és intellektuális viszonyulásukat, és így később hatékonyabb szószólói lehessenek a témának. Mindezzel összefüggésben várható, hogy a résztvevők mélyebb megértéssel bírnak majd a klímaváltozás személyes és szakmai hatásairól.

A személyes és szakmai tapasztalatok összekapcsolása révén valószínűleg nagyobb motivációt éreznek majd a résztvevők arra, hogy aktívan közreműködjenek a klímaváltozás hatásainak enyhítését célzó és az alkalmazkodási folyamatokat segítő feladatokban, ideértve a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek oktatási anyagokba történő integrálását is. A modulok együttműködést támogató felépítése és feladatai elősegíthetik továbbá a résztvevők közötti személyes kapcsolatok kialakulását illetve erősödését, megkönnyítve ezzel a jövőbeli együttműködéseket és az egymás

számára való kölcsönös támogatás biztosítását.

Szükséges eszközök

A modul feladatainak elvégzéséhez nincs szükség eszközökre.

Modul 2.1. Probléma-alapú tapasztalatszerzés

A modul célja

A modul lehetőséget biztosít a résztvevők számára, hogy strukturált keretrendszer segítségével tárják fel az általuk oktatott aktuális tananyag és a klímaváltozás néhány konkrét egészséghatásának kapcsolatát és azonosíthassák azokat a pontokat, ahol a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek a már meglévő tananyagokba integrálhatók.

Ajánlott módszer: Jigsaw módszer

A Jigsaw módszer leírása

A Jigsaw módszer egy kooperatív tanulási technika, amelyet Elliot Aronson fejlesztett ki. A módszer elősegíti a résztvevők aktív részvételét a tanulási folyamatban, valamint elmélyíti a kritikai gondolkodást és a csapatmunkára való képességet. A módszer előnye, hogy komplex témák esetén minden résztvevő számára támogatást biztosít a témarészek megértésére, miközben a tanulási folyamat során kialakuló csoportdinamika fejleszti a résztvevők közötti interakciót, amivel a csoporton belüli együttműködést motiválja.

A Jigsaw módszer első munkaszakaszában a résztvevőkből azonos létszámú kiscsoportok (max. 4 - 6 fő) kialakítása történik meg. Ezek a csoportok lesznek az „alapcsoportok”. Minden alapcsoport azonos a témával dolgozik. Ehhez a csoport a moderátortól megkapja a szükséges információkat tartalmazó segédanyagokat (cikkek, könyvek,

internetes linkek, egyéb források). A moderátor a feldolgozandó témát a csoporttagok számával azonos részekre osztja. Az alapcsoport tagjai a témarészeket egymás közt elosztják. Ezt követően az alapcsoport minden tagja csak a feldolgozandó téma ráosztott részével foglalkozik, annak lesz a „szakértője”.

A módszer második munkaszakaszában az egyes részek szakértői elhagyják az alapcsoportjukat, és a témarészeknek megfelelően „szakértői csoportokat” alkotnak. A szakértői csoportban a résztvevők csak azt az adott témarészt dolgozzák fel, amelynek a „szakértőivé” kell, hogy váljanak.

A harmadik munkarészben – a résztémák szakértői csoportban való feldolgozását követően – minden szakértő visszatér az alapcsoportjába, és ott az adott témarésszel kapcsolatban megszerzett tudását a többi csoporttaggal megosztja, számukra az adott részt „megtanítja”. Így az alapcsoport minden tagja minden témarésszel kapcsolatban a megfelelő ismereteket megszerezheti. Végül az alapcsoport tagjai az egyes témarészekkel kapcsolatos ismereteket összerendezik, és így megtörténhet a témával kapcsolatos átfogó tudás elsajátítása.

A Jigsaw módszer fő részei:

Résztémák feldolgozása szakértői csoportokban – a különböző alapcsoportok delegált szakértői

a kijelölt altémákkal dolgoznak. Megvitatják, hogy az egyes részletek miért relevánsak önmagukban is és az oktatással összefüggésben, kiemelik a további a releváns vonatkozásokat és feltárják a kapcsolódó témákat.

A szakértői csoportokban megszerzett ismeretek átadása és az új ismeretek szintetizálása – minden szakértő a saját alapcsoportjában megosztja a kijelölt témarészre vonatkozóan újonnan megszerzett ismereteit. Az alapcsoport tagjai értékelik az egyes részek relevanciáját az oktatás és a klímaváltozás tekintetében egyaránt.

A témával kapcsolatos ismeretek beépítése egy már oktatott saját tananyagba – minden résztvevő a maga számára kidolgozza, hogy az újonnan megszerzett tudást miképpen integrálja annak a meglévő kurzusnak a tananyagába, amit a tréningre magával hozott. Amennyiben az időkeret engedi, e munkafázisban néhány résztvevő előadhatja a többieknek, hogy miként gondolkodott az újonnan megszerzett tudásnak a meglévő tananyagba történő integrálásával kapcsolatban.

További részletek a módszerrel kapcsolatban:

→ <https://www.jigsaw.org/>

Megjegyzés: A tréning meghívójában a szervezőknek szükséges a résztvevők figyelmét felhívni arra, hogy a második tréningnapra – avagy amikor a 2.1.1. – 2.2.2. modulok alkalmazásra kerülnek – hozzanak magukkal notebook-ot

vagy laptop-ot, és egy már oktatott tantárgyuk tananyagát (pl. ppt formában).

A moderátor szerepe

A hatékony feladatmegoldás érdekében a moderátor először ismerteti a Jigsaw-módszer lényegét. Ezután a résztvevők 4 – 5 fős alapcsoportokat hoznak létre, biztosítva a különböző orvosi és egyéb szakterületek változatos képviselőjét az egyes csoportokban.

Ezután minden csoporttag a feldolgozandó téma egy-egy konkrét témarészének tanulmányozását kapja feladatul, azaz ebben a témarészben kell, hogy szakértővé váljon. Például, ha a feldolgozandó téma a hőhullámok egészség hatásainak vizsgálata, és az alapcsoportok négy tagból állnak, az 1-es tag a szív- és érrendszeri hatásokra, a 2-es tag a légzőszervi hatásokra, a 3-as tag a mentális egészség hatásokra, a 4-es tag pedig a veszélyeztetett népességcsoportokra, mint témarészre összpontosít.

A moderátor kiosztja az egyes tagok számára kijelölt témarészhez kapcsolódó írásos anyagokat, és időt ad a kulcsfogalmak, kérdések és egyéb részletek áttekintésére. Lényeges, hogy a résztvevők csak a számukra kijelölt témarészhez kapcsolódó forrásokhoz férjenek hozzá.

A témarészek kiosztását és áttekintését követően a moderátor felkéri az alapcsoportokat, hogy az egyes témarészek szakértői hozzanak létre szakértői csoportokat. A szakértői csoportok megvitatják a témarészük fő

pontjait, és megvizsgálják, hogyan lehet ezt a szempontot beépíteni a különböző orvosi egyetemi kurzusok tananyagaiba. A résztvevők gyakorolhatják azt is, hogy a saját témarészükkel kapcsolatos ismereteket a későbbiekben miként fogják átadni az alapcsoportjuk tagjainak.

A szakértői csoportos megbeszélések befejeztével a résztvevők visszatérnek az alapcsoportjukba, és a saját szakértői megbeszéléseikből származó ismereteiket, meglátásaikat és megállapításaikat a csoportjuk tagjaival megosztják. Amikor minden szakértő átadta a tudását az alapcsoportja tagjainak, a csoporttagok közösen megbeszéli a feldolgozandó témával kapcsolatos fő észrevételeiket és, hogy miként lehet az adott témát az oktatási anyagokba integrálni.

A moderátor ezután kezdeményezi, hogy a résztvevők közösen gondolkodjanak a feldolgozott téma és a saját tanítási területük közötti kapcsolódási pontokról. A moderátornak arra kell ösztönöznie a résztvevőket, hogy vizsgálják meg a lehetséges interdiszciplináris megközelítéseket, tanítási módszereket és tananyagfejlesztési lehetőségeket a feldolgozott témával kapcsolatos kérdések hatékony kezelése érdekében. Végül a résztvevők közösen vagy egyéni munka keretében dolgoznak ki cselekvési terveket vagy ajánlásokat a feldolgozott téma a tanítási gyakorlatba való beépítésére.

A modul várt eredményei

A résztvevők várhatóan alaposabb ismereteket szereznek a klímaváltozással összefüggő néhány meghatározó egészség-problémával kapcsolatban, például a hőhullámok okozta egészségkockázatokról, a mentális egészség-terhekről, a fertőző betegségekről, valamint az adaptáció, mitigáció és megelőzés stratégiáiról. Emellett a résztvevők tapasztalatokat gyűjthetnek arra vonatkozóan, hogy miként lehet az klímaváltozással kapcsolatos egészséghatások tárgyalását a meglévő tananyagokba beépíteni. Mindezek a várható eredmények elősegíthetik a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretátadás különböző tantárgyakban való integrálását és a hallgatók ezirányú ismereteinek bővülést.

Szükséges eszközök

A modul feladatainak elvégzéséhez nincs szükség eszközökre.

Megjegyzés: A Kézikönyv jelen szövege ajánlásokat tartalmaz a problémaalapú megbeszélések altémáira és az azokhoz feldolgozható szakirodalmi forrásokra vonatkozóan (2.1.1. - 2.2.2. modulok). A naprakész ismeretátadás érdekében az ajánlásokban szereplő irodalmakat és altémákat a tréningek szervezőinek rendszeresen frissíteni szükséges.

Modul 2.2. Akadályozó és segítő tényezők azonosítása

A modul célja

A modul célja a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek egyetemi tananyagokba történő integrálását akadályozó és segítő tényezőinek azonosítása.

Ajánlott módszer: Oksági Összefüggés Diagram módszer (Causal Loop Diagram módszer)

Az Oksági Összefüggés Diagram módszer leírása

Az Oksági Összefüggés Diagram (CLD) a rendszerelemzés alapvető eszköze, amely megkönnyíti a komplex rendszerek modellezését és megértését. Lehetővé teszi továbbá az összetett problémák feltérképezését oly módon, hogy a rendszerelemek közötti lineáris kapcsolatok feltételezése helyett az ok-okozati összefüggéseket szemléltetésére helyezi a hangsúlyt. Ez lehetővé teszi a vizsgált rendszer (probléma) működésének részletesebb megértését, és megoldási stratégiák kidolgozását. A CLD segítségével feltárható az is, hogy adott problémán hogyan kapcsolódik más rendszerekhez (más problémákhoz, helyzetekhez). Így a CLD módszer mind a vizsgált probléma strukturális jellemzőinek azonosításához, mind a kapcsolódó folyamatok megértéséhez hatékony eszközként szolgálhat.

A CLD három fő elemből áll: változók, ok-okozati kapcsolatok és a polaritás. A változók a vizsgált rendszeren belüli okokat vagy okozatokat jelenítik meg. Az ok-okozati kapcsolatokat az egyik

változótól a másikhoz vezető nyilak jelzik. Ha több ok-okozati kapcsolat körkörös struktúrát alkot, akkor az egy ok-okozati hurkot hoz létre. Minden ok-okozati kapcsolat pozitív vagy negatív polaritású lehet. A polaritás annak a jelzésére szolgál, hogy a változók hogyan hatnak egymásra. A pozitív polaritás azt jelenti, hogy a változók azonos irányban változnak (mindkettő nő vagy csökken), míg a negatív polaritás ellentétes irányú változásokat jelent (az egyik nő, míg a másik csökken). A polaritást az ok-okozati kapcsolatokat jelölő nyilak hegyénél elhelyezett pozitív (+) vagy negatív (-) szimbólum jelzi.

A CLD módszert segítségével a komplex rendszerekben belüli dinamikus kölcsönhatások és visszacsatolások vizuálisan is megjelenítődnek, így a problémák elemzése és megértése hatékonyabbá válhat, támogatva a megoldások kidolgozását.

További részletek a módszerrel kapcsolatban:

- https://sustainabilitymethods.org/index.php/System_Thinking_%26_Causal_Loop_Diagrams
- https://real-eod.mtak.hu/9265/1/Rendszerelmelet_10.36250_00734.05.pdf

A moderátor szerepe

A moderátor a modul elején ismerteti az elvégzendő feladat munkaszakaszait, amelyek a következők:

1. a CLD módszer ismertetése
2. csoportok kialakítása
3. brainstorming szakasz, amely az akadályozó és segítő tényezők tágabb körének azonosítását célozza
4. csoportmunka, amelynek célja a CLD diagramok elkészítése
5. CLD diagramok kiállítása
6. a csoportok képviselőinek prezentációja az elkészített CLD interpretációja

A modul munkaszakaszainak ismertetését követően a moderátor elmagyarázza a CLD módszer lényegét és rövid bemutatót tart, amelyben szemlélteti egy CLD kidolgozását.

A CLD kidolgozásának megkezdése előtt a moderátor csoportokat alakít a résztvevőkből (legalább három csoport kialakítása ajánlott). Minden csoport kidolgozza a saját CLD-jét. A CLD-nek azokra a változókra és a köztük lévő kapcsolatokra kell összpontosítania, amelyek véleményük szerint potenciális akadályai illetve segítői annak a törekvésnek, hogy a klímaváltozás egészséghatásai a jelenlegi orvosi és egészségtudományi képzések tananyagaiba beépüljenek.

A moderátor Flipchart lapokat és filctollakat oszt ki, és a csoportoknak időkeretet biztosít a CLD kidolgozását megelőző ötletelésre (brainstorming szakasz). Miközben a csoportok a feladataikon dolgoznak, moderátor a

csoportról-csoportra jár, hogy útmutatást adjon, kérdésekre válaszoljon, és szükség esetén segítséget nyújtson, ha adott CLD kidolgozása elakadna.

Miután a CLD-k elkészültek, a moderátor azokat kiállítja, és felkéri a résztvevőket, hogy tanulmányozzák az egyes csoportok által készített CLD-ket. Ezután minden csoport képviselője elmagyarázza az általuk készített CLD fő pontjait. Ha szükséges, a moderátor a prezentációk során tisztázó kérdéseket tesz fel, amelyek a prezentációban elhangzottakat a tárgyalt témával segítenek összekapcsolni, avagy értelmező kérdésként szolgálnak. A csoportok prezentációit követően három perc időkeret áll rendelkezésre, amelyen belül a résztvevők reflektálhatnak a prezentációra.

A modul várt eredményei

A CLD módszer alkalmazásának várható eredménye, hogy számos olyan tényező kerül azonosításra, amelyek akadályozhatják vagy segíthetik a klímaváltozás egészséghatásainak egyetemi tananyagokba való integrálást. E tényezők azonosításán túlmenően várhatóan az egyes tényezők közötti összefüggések is feltárhatók lehetnek. Így módon meghatározásra kerülhetnek azok a lehetőségek is, amelyek kihasználhatók annak érdekében, hogy a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismereteknek a meglévő tananyagokba történő beépítése megtörténhessen. Továbbá azonosításra kerülhetnek azok a kihívások, amelyekkel szembe kell nézni ahhoz, hogy a tananyagok és tantervek változtatása

megtörténhessen és a szükséges problémamegoldási kezdeményezések is megfogalmazódhatnak.

Szükséges eszközök

Flipchart lapok, filctollak,
gyurmaragasztó (Blu Tack)

Modul 2.3. A tréningnap lezárása

A modul célja

A modul célja a két tréningnap lezárása, és a résztvevők arra való ösztönözése, hogy reflektáljanak a tréningnapokkal kapcsolatos gondolataikra, érzéseikre, reakcióikra és tapasztalataikra így támogatva az önismeret és az önreflexió fejlődését.

Ajánlott módszer: Kilépőjegy módszer (Exit Ticket módszer)

A Kilépő jegy módszer leírása

A Kilépőjegy módszer egy olyan értékelés, amely segítségével a résztvevők rövid visszajelzést adhatnak a tréninggel kapcsolatban.

A módszer alkalmazásakor a moderátor arra kéri a résztvevőket, hogy egy papírlapra – a kilépőjegyre – írják le a következőket:

- egy új ismeretet, amit a tréning során megtanultak;
- egy kérdést, amivel kapcsolatosan úgy érzik, hogy még nem kaptak választ;
- egy olyan dolgot, amelyet a tréningnapokon tapasztaltak alapján terveznek megtenni.

A válaszok azonnali visszajelzést nyújtanak a résztvevők tréning során megszerzett tapasztalatairól, segítve a szervezőket abban, hogy azonosítsák azokat a területeket, ahol a képzési tartalom vagy módszerek további fejlesztést igényelhetnek. A „Kilépő jegyek” nemcsak a tréning minőségéről és relevanciájáról adnak képet, hanem

arról is, hogy a résztvevők számára mennyire volt inspiráló, gyakorlatias és hatékony az egész folyamat. Ez az információ kulcsfontosságú a jövőbeli tréningek optimalizálásához, hogy azok még inkább igazodjanak a résztvevők igényeihez és szakmai fejlődésükhöz.

További részletek a módszerrel kapcsolatban:

→ <https://www.theteachertoolkit.com/index.php/tool/exit-ticket>

A moderátor szerepe

A workshop záróülésén a moderátor arra kéri a résztvevőket, hogy készítsenek „Kilépőjegyet”. A kilépő jegyre a résztvevők a következőket írják:

- egy új ismeretet, amit a tréning során megtanultak;
- egy kérdést, amivel kapcsolatosan úgy érzik, hogy még nem kaptak választ;
- egy olyan dolgot, amelyet a tréningnapok tapasztaltak alapján terveznek megtenni.

A feladat ismertetését követően a moderátor papírlapokat oszt ki, amelyeket a résztvevők a „Kilépőjegyek” elkészítéséhez használhatnak.

A moderátor felajánlja a lehetőséget, hogy aki szeretné az a tréningnap zárókörében a „Kilépőjegye” tartalmát a többi résztvevővel megoszthatja.

A moderátor a zárókörrel lezárja a tréninget. A zárókör keretében a résztvevők elmondhatják reflexióikat, tapasztalataikat, érzéseiket és

megjegyzéseiket a tréning egészével vagy egyes részeivel kapcsolatban. A zárókör keretében minden résztvevőnek három perc áll rendelkezésére, hogy gondolatait közreadja. A moderátor feladata, hogy biztosítsa a kiegyensúlyozott beszélgetés kereteit, ügyelve arra, hogy ne legyen senki, aki a beszélgetést a folyamatos megjegyzéseivel dominálja. További fontos feladat az időkeret betartatása.

A zárókört követően a moderátor a Kilépő jegyeket összegyűjti.

A modul várt eredményei

A második tréningnap várható eredménye, hogy a résztvevők a tréningnap során megszerzett új ismereteiket összekapcsolják a korábbi oktatási tapasztalatukkal, meggyőződéseikkel és az általuk képviselt szakmai szempontokkal. Várható továbbá, hogy a résztvevők a modulok feladatai révén olyan szemléletet sajátítanak el, amely lehetővé teszi a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismeretek hatékony beépítését a meglévő egyetemi oktatási anyagokba. A nap folyamán a résztvevők gyakorlati ismereteket is szereznek, melyek segítségével a klímaváltozás jelentette kihívásokkal kapcsolatosan proaktív és naprakész megközelítéseket alkalmazhatnak.

Mindezen várható eredmények révén a leendő orvosok és más egészségtudományi szakemberek egyre szélesebb köre számára kerülhet előtérbe e téma mind az oktatásuk,

mind a későbbi munkavégzésük során. A tréning lehetőséget nyújt továbbá a résztvevők szakmai kapcsolatainak bővítésére és az együttműködési készségek fejlesztésére. E kompetenciák támogatják azokat a jövőbeli erőfeszítéseket, amelyek a klímaváltozás egészséghatásaival kapcsolatos ismereteknek az egyetemi képzési programokba történő beépítését célozzák.

Szükséges eszközök

Jegyzetlapok és írószerek